

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม
ในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้

The H.M. Queen Sirikit 60th Birthday Commemoration National Library, Nakhon Phanom,
as a learning resource supporting the city of learning initiative

พิมพิกา วะสาร^๑
Pimpika Wasan

Received: 11 April 2025

Revised: 2 June 2025

Accepted: 4 June 2025

บทคัดย่อ

นครพนมมีเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัดนครพนม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๕) ได้กำหนดแผนการดำเนินงานด้านสังคมที่จะพัฒนานครพนมให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ และเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ หรือ Thailand Zero Dropout โดยมีเป้าหมายพัฒนารูปแบบการค้นหาคูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบระดับตำบล เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นให้กลุ่มเป้าหมาย นำเด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง หนึ่งในปัจจัยจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ทรัพยากรที่ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินการ ซึ่งแหล่งเรียนรู้เป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินการ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม เป็นหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดนครพนม และพื้นที่ใกล้เคียง บทความนี้จึงขอเสนอบทบาทของหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมที่ช่วยขับเคลื่อน และส่งเสริมให้นครพนมเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ: เมืองแห่งการเรียนรู้, แหล่งเรียนรู้, ห้องสมุด Learning City

^๑ บรรณารักษ์ปฏิบัติการ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม สำนักศิลปากรที่ ๙ อุบลราชธานี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม อีเมลล์: wpimpika@hotmail.com

Librarian, Practitioner Level, The H.M. Queen Sirikit 60th Birthday Commemoration National Library, Nakhon Phanom, The 9th Regional Office Fine Arts, Chiang Mai, Fine Arts Department, Ministry of Culture E-mail: wpimpika@hotmail.com

Abstract

Nakhon Phanom's 20-year development goal (2023-2042) includes a social development plan to transform the province into a learning city and a key area for driving area-based education management to reduce educational inequality. This initiative aims to address the issue of out-of-school children and youth, striving to achieve “Thailand Zero Dropout”. The objective is to develop a model for identifying, caring for, and assisting out-of-school children and youth at the sub-district level, creating flexible learning opportunities and reintegrating them into the education system.

One of the crucial factors in area-based education management to reduce educational inequality is the availability of resources. Learning resources are essential for this endeavor., The H.M. Queen Sirikit 60th Birthday Commemoration National Library, Nakhon Phanom, serves as a vital learning resource for Nakhon Phanom and its neighboring areas.

This article highlights the role of the National Library, Nakhon Phanom branch, in supporting the province's vision of becoming a learning city and fostering lifelong learning among its human resources.

Keywords: Learning City, Learning Resources, Library

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสู่การพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ เมื่ออ้างอิงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๑๓ กล่าวถึงเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลการพัฒนาแห่งอนาคต โดยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาคนในสังคมให้สามารถเรียนรู้ และพัฒนาสมรรถนะให้ได้ตลอดเวลา^๒ เมื่อโลกก้าวสู่ยุคดิจิทัล ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วขึ้นในทุกมิติ ส่งผลให้ค้นพบความรู้ใหม่ในระยะเวลาที่สั้นลง การเรียนรู้ ตลอดชีวิตจึงไม่จำกัดในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญมากขึ้นต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น เพื่อสร้างโอกาสในการเกิดการเรียนรู้ในทุกรูปแบบที่ไม่จำกัดเพียงการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา แต่ยังรวมไปถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากชุมชน ที่ทำงาน พื้นที่สาธารณะ และการศึกษารูปแบบ แพลตฟอร์มออนไลน์ จึงเกิดเป็นแนวคิด “เมืองแห่งการเรียนรู้” (Learning City) ที่ทุกคนสามารถเข้าถึง การเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับแนวทาง (UNESCO Institute for Lifelong Learning- UIL) ที่จัดตั้ง เครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (The UNESCO Global Network of Learning

^๒ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf

Cities – GNLC)^๓ โดยเล็งเห็นศักยภาพของท้องถิ่นจำนวนมากทั่วโลก เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และให้ประชาชนทุกช่วงอายุ และทุกภาคส่วนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ถือเป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เริ่มต้นในปี ๒๕๕๘ โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำนวน ๑๗ เป้าหมาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยหนึ่งในเป้าหมายของสหประชาชาติ คือ การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้ยั่งยืนต่อไป^๔

คุณสมบัติหลักของเมืองแห่งการเรียนรู้ (UNESCO) มีดังนี้

๑. ประโยชน์ประการสำคัญจากการส่งเสริมเมืองแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๓ ประการ ได้แก่ ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจและการรวมกลุ่มทางสังคม การพัฒนาทางเศรษฐกิจและความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. คุณลักษณะสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๖ ประการ ได้แก่ การเรียนรู้ในระบบการศึกษาแบบบูรณาการ การส่งเสริมการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน การเรียนรู้ในสถานที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเข้มแข็ง

๓. เงื่อนไขสำคัญที่เป็นพื้นฐานการสร้างเมืองแห่งความรู้ ประกอบด้วย ๓ ประการ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นมีความมุ่งมั่นและความเข้มแข็ง การบริหารเมืองและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย การจัดสรรและบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเมืองแห่งการเรียนรู้

ปัจจุบันประเทศไทยได้รับการขึ้นทะเบียนเมืองแห่งการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น ๑๐ เมือง ได้แก่ เชียงราย (เป็นสมาชิกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒), เชียงใหม่ ภูเก็ต ฉะเชิงเทรา (เป็นสมาชิกเมื่อปี ๒๕๖๓), สุโขทัย พะเยา หาดใหญ่ (เป็นสมาชิกปี พ.ศ. ๒๕๖๕) และในปี ๒๕๖๗ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ขอนแก่น ยะลา^๕ โดยจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านห้องสมุดที่สนับสนุนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

๑. ฉะเชิงเทรา ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๓ จากสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก เมืองฉะเชิงเทราได้กำหนดวิสัยทัศน์ ‘เมืองสวยงามน่าอยู่’ ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านคือ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการศึกษา โดยกระจายโอกาสทางการศึกษาไปในทุกช่วงวัย

^๓ อติศักดิ์ กันทะเมืองลี, พรรณพพร บุญแปง และนิรมล เสรีสกุล. กรุงเทพฯ สู่การเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://theurbanis.com/insight/09/04/2021/4431>

^๔ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ฉะเชิงเทรา: เมืองแห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของท้องถิ่นไทยในระดับสากล. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://research.eef.or.th/city-of-learning-thailand-at-the-international-level/>

^๕ ยูเนสโก เผยรายชื่อ ๓ จังหวัดในไทย ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเมืองแห่งการเรียนรู้ระดับโลก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2764921>

และทุกเพศอย่างเสมอภาคกันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราได้จัดตั้ง ‘ศูนย์การเรียนรู้เมืองฉะเชิงเทรา’ หรือ Knowledge Center of Chachoengsao (KCC) ขึ้น ร่วมสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่เข้ามาให้ความรู้ด้านสาธารณสุข และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งมีพันธกิจในการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสทางการศึกษา เสนอแนะและสนับสนุนด้านนโยบายในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดรูปธรรมผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตระหนักถึงปัญหาทางการศึกษาในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ภายใต้การนำของผู้บริหารท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดการกระจายองค์ความรู้ และขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วมให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง โดยมีหลัก ๓ ประการคือ การบริการสาธารณะ (Public Service) การให้บริการออนไลน์ (Online Service) และการบริการในพื้นที่ (Onsite Service) เพื่อสนองต่อความต้องการ และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ วัตถุประสงค์ของนโยบายเมืองแห่งการเรียนรู้ของเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา คือการผลักดันให้เกิด ‘การเรียนรู้ตลอดชีวิต’ ที่มุ่งเน้นมากกว่าการพัฒนาทางการศึกษา แต่คือการพัฒนาศักยภาพคนให้มีคุณภาพไปพร้อมกัน พร้อมทั้งต้องการพาเมืองแห่งนี้ไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะในอนาคตอีกด้วย^๖

๒. ยะลา โดยจังหวัดยะลาได้กำหนดกลยุทธ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ใน ๔ ระดับ ได้แก่ การสำรวจความต้องการ การวางแผน การมอบหมายบุคลากรหลัก และการติดตามผล ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการเมืองแห่งการเรียนรู้ยะลา โดยแผนด้านการเรียนรู้ในระยะสั้นมีจุดมุ่งเน้น คือ การทำความเข้าใจกับความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลายของทุกชุมชน และสร้างพื้นที่การเรียนรู้สีเขียวที่เข้าถึงได้โดยใช้ทรัพยากรของเทศบาล เช่น รถโรงเรียนและรถรางเมือง เป้าหมายระยะยาว ได้แก่ การเปลี่ยนยะลาให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้อัจฉริยะ โดยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ภายใต้กรอบ GNLC ของ UNESCO ยะลาให้ความสำคัญกับความร่วมมือที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การไม่แบ่งแยก และแนวปฏิบัติที่ยั่งยืน เพื่อจัดการกับความท้าทายทางการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงการที่น่าสนใจมีแนวปฏิบัติที่โดดเด่น และประสบความสำเร็จ ได้แก่ โครงการห้องสมุดมนุษย์ (Human Library) ซึ่งมีการประชุมสภากาแฟทุกเดือน และมีการตรวจสอบสุขภาพสำหรับผู้เรียน เป็นเวทีสำหรับการสนทนาระหว่างกลุ่มทางสังคมที่หลากหลาย มีส่วนช่วยในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการห้องสมุดในท้องถิ่น โครงการเน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัดในสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืน และยังส่งผลให้ผู้เรียนเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลน้อยลง^๗

^๖ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ฉะเชิงเทรา: เมืองแห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของท้องถิ่นไทยในระดับสากล. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://research.eef.or.th/city-of-learning-thailand-at-the-international-level/>

^๗ ทวารัฐ สูตะบุตร. คิดเห็นแฮร์ : ยะลา เมืองแห่งการเรียนรู้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: https://www.matichon.co.th/economy/news_4461831

บทบาทของห้องสมุดที่ช่วยส่งเสริมให้กลายเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้

การเรียนรู้ของคนในยุคดิจิทัลรวดเร็ว และข้ามข้อจำกัดของเวลา สามารถเข้าถึงองค์ความรู้มหาศาลทุกที่ทุกเวลา ผ่านทุกอุปกรณ์การสื่อสาร ทำให้คนเข้าห้องสมุดน้อยลง และหนังสือเป็นสื่อที่หลายคนไม่เลือกใช้งาน แต่การเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์มีค่าใช้จ่ายมาก การมีห้องสมุดสาธารณะจึงเป็นอีกหนึ่งแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในสังคมสามารถใช้ประโยชน์ และเข้าถึงองค์ความรู้เป็นพื้นที่ที่สำคัญที่ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ เพราะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ในแขนงต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน อีกทั้งเปิดกว้างให้ผู้ที่สนใจสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง^๘ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า หนังสือ และความรู้ทำให้คนเรามีพัฒนาการที่ดีขึ้น การมีห้องสมุดสำหรับทุกคนย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ประเทศที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างฟินแลนด์ และออสเตรเลีย เล็งเห็นว่าห้องสมุดสาธารณะคือพื้นที่สำคัญในการสร้างต้นทุนของสังคมสำหรับชาวเมือง ห้องสมุดของทั้งสองประเทศคือพื้นที่ที่เป็นมากกว่าสถานที่เพื่อนั่งอ่านหนังสือ แต่เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตที่มีไว้ให้ทุกคน

ห้องสมุดในประเทศไทยใช้แนวคิดห้องสมุดมีชีวิตเป็นระยะเวลามากกว่าสิบปี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น TK Park ได้เปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาเรียนรู้ ช่วยผลักดันพัฒนา และสร้างสรรค์พื้นที่แหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของคนทุกวัย นอกจากการให้บริการหนังสือ ยังมีกิจกรรมครอบคลุมในทุกช่วงวัย เช่น วัยเด็กเน้นการเรียนรู้ เสริมสร้างพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย กลุ่มคนทำงาน เน้นกิจกรรมส่งเสริมการคิด สร้างแรงบันดาลใจ ผู้สูงอายุเน้นเรื่องการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อมุ่งสู่การเป็นต้นแบบพื้นที่พัฒนาศักยภาพคนไทย ทั้งนี้หนึ่งในเป้าหมายสำคัญคือ ลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ โดยการขยายพื้นที่การเรียนรู้ ออกสู่ต่างจังหวัด และบริการ TK Read ห้องสมุดดิจิทัลสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์ที่หลากหลาย และส่งเสริมระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด^๙

บริบทแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่นหลายแห่งปรับปรุงห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคน และคุณภาพการศึกษาการเรียนรู้ ทำให้ห้องสมุดหลายจังหวัดมีบทบาทต่อการพัฒนาคนในพื้นที่มากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากความสามารถของผู้บริหารท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมแสวงหาความรู้ และความต้องการของผู้ใช้บริการในพื้นที่ ตลอดจนวิสัยทัศน์ที่เล็งเห็นบทบาทความสำคัญ และแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นกับห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

^๘ นวพร เต็งประเสริฐ และชรัณ ลาภบริสุทธิ์. ห้องสมุด: หนึ่งในพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเมือง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://theurbanis.com/public-realm/04/03/2022/6210>

^๙ นฤมล ทับปาน. TK Park พื้นที่ลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ ที่ชวนทุกคนมาอ่าน คิด และลงมือทำ: กิดดิรตัน ปิติพานิช ผอ. สถาบันอุทยานการเรียนรู้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://thepotential.org/playground/tk-park/>

ตลอดจนเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตามแนวคิดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา โดยใช้ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมือง เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้และสร้างสรรค์^{๑๐}

บทบาทหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯนครพนมที่ส่งเสริมการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้

จากเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดนครพนม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๕) ได้กำหนดแผนการดำเนินงานด้านสังคมที่จะพัฒนานครพนมให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ตามประเด็นการพัฒนาสังคม และคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความสุขอย่างยั่งยืน ด้วยการยกระดับ และขับเคลื่อนเมืองแห่งการเรียนรู้ของจังหวัดนครพนมที่จะนำไปสู่เมืองที่น่าอยู่ สอดคล้องกับแนวคิดเมืองแห่งการเรียนรู้ของยูเนสโก (The UNESCO Global Network of Learning Cities - GNLC)^{๑๑} ประกอบกับนครพนมเป็น ๑ ใน ๒๕ จังหวัดเป้าหมายของนโยบาย “Thailand Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน” ของรัฐบาล กลุ่มเป้าหมายของนโยบายนี้คือเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาโดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลทุกมิติ สร้างระบบส่งต่อพาเด็กและเยาวชนกลับสู่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และสร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ของประเทศไทย^{๑๒} โดยนครพนมมีการพัฒนารูปแบบการค้นหาคูดูแลช่วยเหลือเด็ก และเยาวชนนอกระบบระดับตำบล เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาด้วยการศึกษาที่ยืดหยุ่น และส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายก่อตั้งหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม ของพลเอกมานะ รัตนโกเศศ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๓๓ เพื่อส่งเสริมให้มีแหล่งค้นคว้าที่ดี มีศูนย์รวบรวม และอนุรักษ์หนังสือไทยโบราณ ตลอดจนเอกสารสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน^{๑๓}

ต่อมา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบ หอสมุดแห่งชาติจึงแสดงถึงความจงรักภักดี ด้วยการสร้างสาธารณประโยชน์ จึงจัดทำโครงการจัดตั้งหอสมุดแห่งชาติสาขาขึ้น ๓ แห่ง คือที่จังหวัดนครพนม ตรีัง และสงขลา และได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้ชื่อว่า หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นครพนม และใช้อาคารศาลากลางจังหวัดนครพนมหลังเก่าเป็นอาคารที่ทำการของหอสมุดแห่งชาตินครพนม^{๑๔} โดยมีพันธกิจ ดังต่อไปนี้

๑. สำรวจ รวบรวมจัดหา จัดเก็บ วิเคราะห์หมวดหมู่ จัดทำรายการ จัดทำฐานข้อมูล จัดการข้อมูลท้องถิ่น เอกสารโบราณ อนุรักษ์ และสงวนรักษาทรัพยากรสารสนเทศ

^{๑๐} สิตานัน อนันตรังสี. ห้องสมุดที่ไม่ใช่ “ห้องเงียบ” แต่คือพื้นที่สร้างนิเวศการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของพลเมือง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://theurbanis.com/public-realm/15/02/2021/4125>

^{๑๑} สำนักงานจังหวัดนครพนม. แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_struct/2025-02_7b9b968999ef63c.pdf

^{๑๒} กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. ๒๕ จังหวัดเดินหน้า Thailand Zero Dropout เชื่อม ส่งต่อข้อมูลเด็กนอกระบบ-เด็กตกหล่นกลับเข้าสู่การศึกษาที่ยืดหยุ่นมีทางเลือก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://flexiblelearning.eef.or.th/article-2349/>

^{๑๓} มูลนิธิสารานุกรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน (เล่มที่ ๖) (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒).

^{๑๔} สำนักหอสมุดแห่งชาติ, ๑๐๐ ปี หอสมุดแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๔๘).

๒. ศึกษาค้นคว้า วิจัยงานวิชาการ ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หนังสือ อักษร และเอกสารโบราณในเขตพื้นที่ และรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ

๓. ให้บริการการอ่าน ศึกษาค้นคว้า และสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน แก่ผู้ใช้บริการ ทุกช่วงวัย และสำรวจวัดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

๔. ให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมงานวิชาการวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

๕. วางแผนพัฒนาหอสมุดแห่งชาติในเขตพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล

๖. ประสานงานกับสำนักหอสมุดแห่งชาติส่วนกลางในการเผยแพร่ และกำหนดเลขมาตรฐานสากล ประจำหนังสือ (ISBN) และเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN)^{๑๕}

จากพันธกิจหลักของหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนม สนับสนุนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. บริการสารสนเทศ ได้แก่ บริการนำชมให้กับผู้ใช้บริการ และหน่วยงานภายนอก เช่น การศึกษาดูงานของหน่วยงานต่าง ๆ การทัศนศึกษาของโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย บริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้า เป็นต้น หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมเป็นหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดนครพนมที่สนับสนุนการเรียนรู้ในระบบการศึกษาแบบบูรณาการ รวมถึงช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ใช้บริการ และลดอุปสรรคในการเข้าถึงความรู้ของประชาชนได้ เนื่องจากการใช้บริการหอสมุดฯ ไม่มีค่าใช้จ่าย

๒. ทรัพยากรสารสนเทศ หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมเก็บรวบรวม สิ่งพิมพ์ ประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของจังหวัดนครพนม นอกจากนี้ยังเก็บรวบรวมเอกสารโบราณ ได้แก่ คัมภีร์ไบเบิล สมุดไทย หนังสือหายาก และสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดนครพนม รวมถึงทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์ สามารถเข้าใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์สื่อบันทึกที่มีให้บริการหรือเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ nlt.go.th โดยฐานข้อมูลที่ให้บริการเป็นฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทย และต่างประเทศ ฐานข้อมูลวารสารและหนังสือพิมพ์ ฐานข้อมูลหนังสือหายากของสำนักหอสมุดแห่งชาติ และกรมศิลปากร รวมทั้งสิ้น ๑๐ ฐานข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศประเภทนี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการที่ไม่สามารถเข้ามาใช้บริการที่หอสมุดฯ ได้

๓. พื้นที่ให้บริการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องอนุรักษ์หนังสือที่รวบรวมสื่อ และสิ่งพิมพ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก นิทรรศการภาพเก่าเล่าเรื่องเมืองนครพนม จัดแสดงภาพเก่าที่เล่าประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครพนม และ NLT Smart Library@NL Nakhon Phanom ที่จัดตั้งในปี ๒๕๖๓^{๑๖} เพื่อสนองนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของภาครัฐ ตามแนวคิดห้องสมุดไร้หนังสือของหอสมุดแห่งชาติ เน้นการให้บริการการอ่านด้วยเทคโนโลยีผ่านช่องทางออนไลน์^{๑๗}

^{๑๕} กรมศิลปากร. หอสมุดแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติหอสมุดแห่งชาติ นครพนม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.finearts.go.th/main/view/8711-หอสมุดแห่งชาติ-เฉลิมพระเกียรติหอสมุดแห่งชาติ-นครพนม>

^{๑๖} สำนักหอสมุดแห่งชาติ. รายงานประจำปี ๒๕๖๓. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.nlt.go.th/ebook/812-รายงานประจำปี-2563>

^{๑๗} หอสมุดแห่งชาติเปิดบริการ NLT Smart Library ห้องสมุดไร้หนังสือ สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล-บริการภาครัฐ. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.prachachat.net/general/news-233767>

ด้วยแนวคิด Co-Working Space พื้นที่สำหรับประชาชนทุกช่วงวัยใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำการบ้าน ทำงาน อ่านหนังสือ ประชุมกลุ่ม เป็นต้น เป็นการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการเรียนรู้ของประชาชน

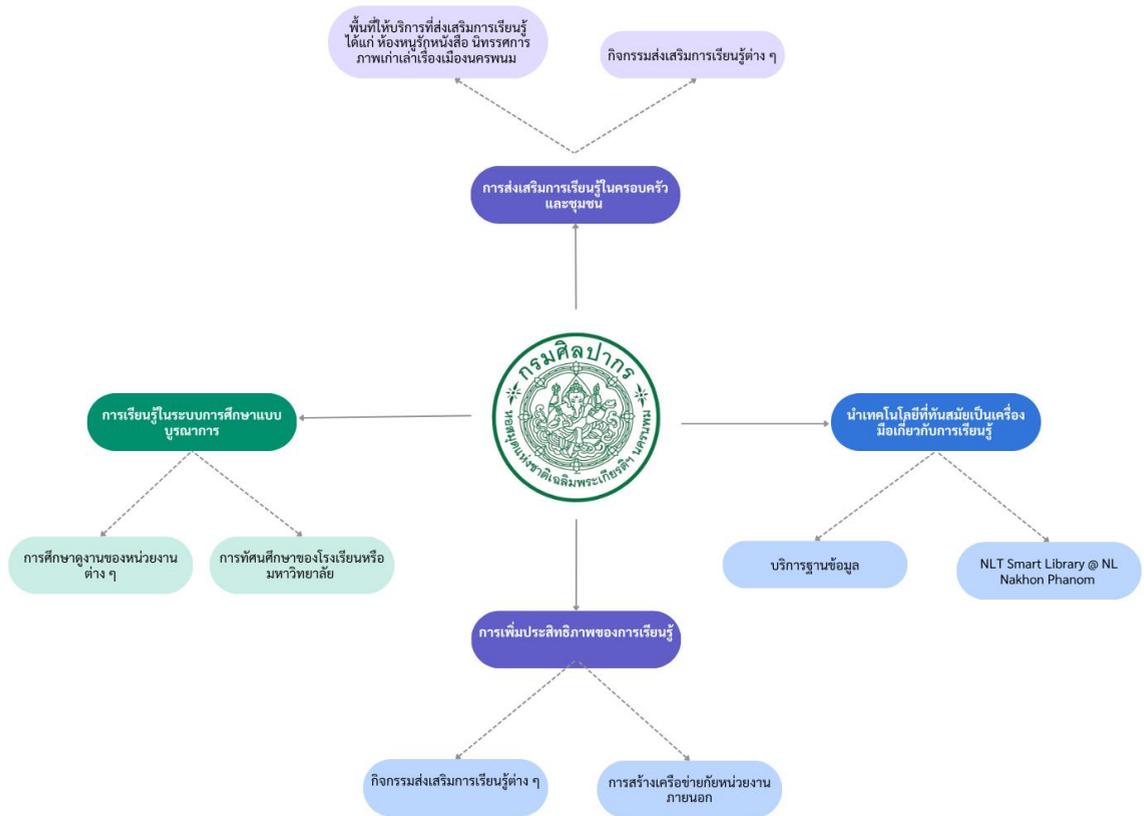
๔. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ทางหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนม จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาหอสมุดแห่งชาติเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โครงการส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียนและนักศึกษา ทั้งภายในหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนม และร่วมกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ Knowledge Map “คน เคลื่อน เมือง” ในธีมสุนทรียศาสตร์ x ศิลป์ จัดโดยสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ร่วมกับ นครเรืองแสง กลุ่มคนสร้างสรรค์จังหวัดนครพนม^{๑๘} และงานนครคราฟต์ จัดโดย “ปิดเทอมสร้างสรรค์” ร่วมกับกลุ่มคนเคลื่อนเมืองและภาคีเครือข่าย^{๑๙} รวมถึงหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของหน่วยงานภายนอก เช่น เสวนาวิชาการและนิทรรศการ “เรื่อง การอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลเมืองนครพนม” การอบรมเชิงปฏิบัติการ “เรื่อง การจัดทำบันทึกเหตุการณ์สำคัญเพื่อจัดทำเอกสารจดหมายเหตุ” เสวนาเวทีชาวบ้าน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นให้ประชาชนทุกช่วงวัยเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

๕. ด้านเครือข่าย หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมทำบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) การส่งเสริมการอ่านเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดนครพนม^{๒๐} เพื่อสร้างความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนต่อไปในภายภาคหน้า

^{๑๘} สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). OKMD ร่วมกับ นครเรืองแสง จัดกิจกรรมพัฒนาแผนที่ความรู้ “คนเคลื่อนเมือง” จังหวัดนครพนม ในธีมสุนทรียศาสตร์ x ศิลป์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.okmd.or.th/news/organization/5809/>

^{๑๙} โยชิตา แก้วบุญญาภรณ์. บรรยายกาตงาน “นครคราฟต์” พื้นที่เรียนรู้และสร้างสรรค์เพื่อเด็กและเยาวชน. สืบค้นเมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://thainews.prd.go.th/regionnews/news/view/1146432/?bid=1>

^{๒๐} วริศรา พงศ์สุภา. การทำบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) การส่งเสริมการอ่านเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดนครพนม เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” สืบค้นเมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.sesaonkp.go.th/archives/27228>

ภาพที่ ๑ บทบาทการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมเพื่อส่งเสริมเมืองแห่งการเรียนรู้

บทสรุป

จากพันธกิจของหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนม หนึ่งในแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้ด้วยบทบาท และหน้าที่ในการรวบรวมจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนให้บริการสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้หอสมุดฯ มีทรัพยากรสารสนเทศหลากหลายรูปแบบ และพร้อมให้บริการทั้งภายในหอสมุดฯ และบริการออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ตลอดเวลา รวมถึงขยายโอกาสให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่ต้องการได้ ด้านพื้นที่หอสมุดฯ เป็นพื้นที่สำหรับประชาชนทุกช่วงอายุได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรม และสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน พร้อมทั้งช่องทางการติดต่อสื่อสาร และประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม และให้บริการออนไลน์กับประชาชน ถือเป็น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการนำไปสู่การสร้างชุมชนการเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดด้านการพัฒนาสังคม และคุณภาพชีวิตเพื่อสร้างความสุขอย่างยั่งยืน ด้วยแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริม พัฒนา และยกระดับคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดนครพนม ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๕) ให้ “นครพนมเมืองแห่งความสุขและการเรียนรู้ เคียงคู่เศรษฐกิจสีเขียว”^{๒๑}

ถึงแม้ว่าหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ นครพนมจะมีบริการสารสนเทศ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาและรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมดำเนินบทบาทตามเป้าหมายเมืองแห่งการเรียนรู้ ประชาชนยังคงเสนอแนะการเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น และครอบคลุมทุกช่วงวัยของประชาชน ด้านทรัพยากรมีข้อเสนอให้เพิ่มจำนวนหนังสือที่ทันสมัย สื่ออื่นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น บอร์ดเกม ของเล่น เสริมพัฒนาการเด็ก เป็นต้น ด้านการประชาสัมพันธ์ของหอสมุดฯ ยังขาดประสิทธิภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ใกล้เคียงยังไม่ทราบถึงการให้บริการและกิจกรรมของหอสมุดฯ อีกประการหนึ่ง คือความไม่สะดวกในการเข้าถึงหอสมุดฯ เนื่องจากจังหวัดนครพนมไม่มีขนส่งสาธารณะ ถึงแม้สถานที่ตั้งของหอสมุดฯ ใกล้เคียงกับโรงเรียนระดับประถมและมัธยม รวมถึงสถานที่ราชการหลายแห่ง ถือว่าเป็นอีกอุปสรรคในการเข้าถึงหอสมุดและบริการ และด้านเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีพันธกิจส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น โรงเรียนบริเวณใกล้เคียงหอสมุดฯ มหาวิทยาลัยนครพนม หน่วยงานที่มีประชาชนเข้ามาติดต่อราชการ เป็นต้น เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของประชาชน ประชาสัมพันธ์บริการ และทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และผลักดันให้จังหวัดนครพนมเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. หอสมุดแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติหอสมุดแห่งชาติ นครพนม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.finearts.go.th/main/view/8711-หอสมุดแห่งชาติ-เฉลิมพระเกียรติหอสมุดแห่งชาติ-นครพนม>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. กสศ. ระดมพลังเครือข่ายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ขับเคลื่อนโมเดลเมืองแห่งการเรียนรู้ ตอบโจทย์การศึกษายืดหยุ่น. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.eef.or.th/news-151024/>
- ๒๕ จังหวัดเดิหน้า Thailand Zero Dropout เชื่อม ส่องต่อข้อมูลเด็กนอกระบบ-เด็กตกหล่น กลับเข้าสู่การศึกษายืดหยุ่นมีทางเลือก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://flexiblelearning.eef.or.th/article-2349/>
- Area – based Education (ABE). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2024/09/2.ชุดความรู้-ABE.pdf>

^{๒๑} สำนักงานจังหวัดนครพนม. แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_struct/2025-02_7b9b968999ef63c.pdf

- ฉัตรชนก ชโลธร. จากห้องสมุดมีชีวิต สู่ต้นแบบพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความฝันทุกรูปแบบ ให้เข้าถึงคนทุกที่-ทุกวัย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <http://read.thecloud.co/tk-park-library/>
- ทวารัฐ สุตะบุตร. คิดเห็นแชร์ : ยะลา เมืองแห่งการเรียนรู้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: https://www.matichon.co.th/economy/news_4461831
- ทัศนีย์ แซ่ลิ้ม. พัฒนาเมือง ด้วยห้องสมุดมีชีวิต ภูมิทัศน์การพัฒนาแนวใหม่ จากวิสัยทัศน์ผู้บริหารท้องถิ่น. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.thekommon.co/pattanamung-livinglibrary/>
- นฤมล ทับปาน. TK Park พื้นที่ลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ ที่ชวนทุกคนมาอ่าน คิด และลงมือทำ: กิตติรัตน์ ปิติพานิช ผอ.สถาบันอุทยานการเรียนรู้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://thepotential.org/playground/tk-park/>
- นภาพร เต็งประเสริฐ และชรัณ ลาภวิสุทธิ. ห้องสมุด: หนึ่งในพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเมือง. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://theurbanis.com/public-realm/04/03/2022/6210>
- ยูเนสโก เผยรายชื่อ ๓ จังหวัดในไทย ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเมืองแห่งการเรียนรู้ระดับโลก. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2764921>
- โยษิตา แก้วบุญญากรษ์. บรรยากาศงาน “นครคราฟต์” พื้นที่เรียนรู้และสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://thainews.prd.go.th/regionnews/news/view/1146432/?bid=1>
- วิศรดา พงศ์สุภา. การทำบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ (MOU) การส่งเสริมการอ่านเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จังหวัดนครพนม เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ”. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.sesaonkp.go.th/archives/27228>
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. จะเชิงเทรา: เมืองแห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของท้องถิ่นไทยในระดับสากล. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://research.eef.or.th/city-of-learning-thailand-at-the-international-level/>
- มูลนิธิสารานุกรมไทย อนุคารไทยพาณิชย์. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน (เล่มที่ ๖). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมไทย อนุคารไทยพาณิชย์, ๒๕๕๒.
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_struct/2025-02_7b9b968999ef63c.pdf
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). OKMD ร่วมกับ นครเรืองแสง จัดกิจกรรมพัฒนาแผนที่ความรู้ “คนเคลื่อนเมือง” จังหวัดนครพนม ในธีมสุนทรียศาสตร์ x ศิลป์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.okmd.or.th/news/organization/5809/>

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. **๑๐๐ ปี หอสมุดแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๔๘.
- . **รายงานประจำปี ๒๕๖๓.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘, จาก: <https://www.nlt.go.th/ebook/812-รายงานประจำปี-2563>
- สิตานัน อนันตรังสี. **ห้องสมุดที่ไม่ใช่ “ห้องเงียบ” แต่คือพื้นที่สร้างนิเวศการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของพลเมือง.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: The Urbanis by UDDC: <https://theurbanis.com/public-realm/15/02/2021/4125>
- หอสมุดแห่งชาติเปิดบริการ NLT Smart Library ห้องสมุดไร้หนังสือ สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล-บริการภาครัฐ.** สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://www.prachachat.net/general/news-233767>
- อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี, พรรณปพร บุญแปง และนิรมล เสรีสกุล. **กรุงเทพฯ สู่อการเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: The urbanis by UDDC: <https://theurbanis.com/insight/09/04/2021/4431>
- The Urbanis. **เมืองแห่งการเรียนรู้คืออะไร เมื่อการเรียนรู้ > การศึกษา.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: <https://theurbanis.com/public-realm/03/11/2020/3817>
- TK Park. **เปลี่ยนทุกเมืองให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทุกเมือง.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๘, จาก: https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/1651231619312/เปลี่ยนทุกเมืองให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ทุกเมือง